

บทที่ 4

พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์

ของพื้นที่ 2 ฝั่งริมถนนนครอินทร์

เนื้อหาในบทที่ 4 นี้เป็นการรายงานผลการสำรวจภาคสนามของพื้นที่ศึกษาในภาพกว้าง (Macro scale) ซึ่งได้ทำการศึกษาในปีพ.ศ. 2550 และการสำรวจภาคสนามของพื้นที่ศึกษาเฉพาะในหมู่บ้านบางรวนกในปีพ.ศ. 2552 ทั้งนี้ ได้แบ่งการนำเสนอพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ของพื้นที่ 2 ฝั่งริมถนนนครอินทร์และหมู่บ้านบางรวนกออกเป็น 4 ด้านหลัก ประกอบด้วย 1) พัฒนาการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของพื้นที่ 2) การเปลี่ยนแปลงด้านระบบนิเวศวิทยาสิ่งแวดล้อม 3) การเปลี่ยนแปลงด้านระบบเศรษฐกิจและการค้าขาย และ 4) การเปลี่ยนแปลงด้านระบบสังคมและวัฒนธรรม มีรายละเอียดดังนี้

4.1 พัฒนาการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของพื้นที่ (Transformation of settlements)

จากการศึกษาพัฒนาการของพื้นที่ในภาพกว้าง (Macro scale) ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2495 ซึ่งเป็นปีที่มีการจัดทำแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศเป็นครั้งแรก จนถึงปีพ.ศ.2550 สามารถแบ่งพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของพื้นที่ได้เป็น 3 ช่วง ดังนี้

4.1.1 ช่วงที่ 1 ก่อนปีพ.ศ.2530 – ยุคดั้งเดิมของบ้านสวนริมคลอง

จากหลักฐานแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศ จะพบรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของวัดและบ้านเรือน (ที่บ้าน – Living Space) ซึ่งมีลักษณะเป็นแนวยาวขนานกับสายน้ำ (Linear Settlement) ได้อย่างชัดเจน โดยพื้นที่ที่ถัดมาจากอาคารบ้านเรือนจะเป็นพื้นที่เกษตรกรรม (Working Space) มีลักษณะภูมิทัศน์ฐานเป็นร่องสวนสลับกับร่องน้ำ มีบ้านเรือนที่ตั้งกระจายอยู่กลางสวนเพียงเล็กน้อยเท่านั้น พัฒนาการตั้งถิ่นฐานในช่วงนี้ที่สามารถสังเกตเห็นได้นั้นมีเพียงเล็กน้อย คือ มีการขยายตัวของบ้านเรือนบริเวณริมสองฝั่งคลองซึ่งมีความหนาแน่นขึ้นเป็นลำดับ ในขณะที่พื้นที่เกษตรกรรมยังคงความอุดมสมบูรณ์อย่างต่อเนื่อง

4.1.2 ช่วงที่ 2 ปีพ.ศ.2530 ถึงปีพ.ศ.2545 – ยุคก่อร่างสร้างโครงข่ายถนนและสะพาน

ในช่วงนี้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญได้แก่ การตัดถนนวงแหวนรอบนอกฝั่งตะวันตก เพื่อเชื่อมเขตตลิ่งชันและอำเภอบางบัวทองของจังหวัดนนทบุรีเข้าด้วยกัน (ภายหลังเรียกว่า ถนนกาญจนาภิเษก) ถนนนี้มีความกว้างเขตทางถึง 70 เมตร 12 ช่องทาง ผลจากการตัดถนนในครั้งนี้ ทำให้พื้นที่ฝั่งตะวันตกของลุ่มแม่น้ำบางกอกน้อยถูกแบ่งเป็น 2 ฝั่ง นอกจากนี้ยังพบโครงการหมู่บ้านจัดสรรและอาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ขึ้นริมถนนหลักและถนนซอยซึ่งเชื่อมต่อไปยังถนนวงแหวนมากมาย ดังจะเห็นได้จากแผนที่ภาพถ่ายดาวเทียมในปีพ.ศ.2544 และ พ.ศ.2545

ในช่วงปีพ.ศ.2542 ถึงปีพ.ศ.2546 นี้เองที่เป็นจุดเปลี่ยนครั้งสำคัญ เนื่องจากมีการก่อสร้างสะพานพระราม 5 (ข้ามแม่น้ำเจ้าพระยา) และถนนเชื่อมต่อขึ้น – สะพานพระราม 5 เริ่มก่อสร้างเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2542 แล้วเสร็จในเดือนเมษายนปี พ.ศ.2545 ส่วนการก่อสร้างถนนเชื่อมต่อแนวเหนือ-ใต้ (ถนนราชพฤกษ์) แนวตะวันออก-ตะวันตก (ถนนนครอินทร์) เริ่มก่อสร้างในเดือนเมษายน พ.ศ.2544 แล้วเสร็จในปลายปี พ.ศ.2546 ถนนนครอินทร์นี้มีความกว้างเขตทางถึง 60 เมตร 10 ช่องทางจราจร

ในช่วง 4 ปีหลังนี้เองที่เกิดการขายที่ดินเก็งกำไรจำนวนมาก โดยนายหน้าจะกว้านหาที่ดินริมถนนสายใหม่ไปขายต่อให้กับนักลงทุนที่ต้องการซื้อไปพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ ดังจะเห็นได้จากแผนที่ภาพถ่ายดาวเทียมในเดือนเมษายน ปีพ.ศ. 2546 ซึ่งหมู่บ้านจัดสรรนั้นทวันได้เริ่มมีการก่อสร้างแล้วเป็นโครงการแรก ทั้งๆที่ถนนนครอินทร์ยังไม่เปิดให้บริการเลย

ในช่วงนี้ถึงแม้ว่าจะยังไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพที่สังเกตเห็นได้ เนื่องจากการก่อสร้างถนนยังไม่แล้วเสร็จและยังไม่ได้เปิดใช้ แต่การเปลี่ยนแปลงกรรมสิทธิ์ที่ดินดังกล่าวเป็นกระบวนการเตรียมพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนการใช้ประโยชน์ที่ดินในอนาคต อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าการก่อสร้างของถนนสายใหม่นี้จะทำให้พื้นที่ฝั่งเหนือและใต้ถูกแบ่งเป็น 2 ฝั่ง แต่จากการสำรวจพื้นที่ในช่วงเวลาดังกล่าว พบว่าชาวบ้านยังคงสัญจรทั้งทางรถและทางเรือข้ามไปมา เสมือนกับว่าไม่ได้มีถนนสายนี้อยู่เลย เนื่องจากเส้นทางดังกล่าวเป็นเส้นทางประจำที่ชาวบ้านใช้มาเป็นเวลานานตั้งแต่ในอดีต

4.1.3 ช่วงที่ 3 ปีพ.ศ.2547 ถึงปัจจุบัน (ปีพ.ศ.2550) – ยุคทองของบ้านจัดสรร

ภายหลังจากที่สะพานพระราม 5 และถนนเชื่อมต่อไปเปิดใช้แล้ว มีการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เพียงช่วงเวลา 3 ปีที่ครั้งที่ผ่านมา พื้นที่สวนเดิมจำนวนมากถูกแทนที่ด้วยอาคารคอนกรีตขนาดใหญ่ โครงการใหม่ๆ เกิดขึ้นมากมายริมถนนนครอินทร์ ซึ่งกลายเป็นถนนสายหลักที่เชื่อมต่อเข้าสู่กรุงเทพฯ และตั้งเมืองนนทบุรี อาทิเช่น หมู่บ้านจัดสรร อาคารพาณิชย์พักอาศัย 4 ชั้น อาคารตลาด อาคารสำนักงาน โรงเรียน โรงงาน ร้านค้า และร้านอาหาร เป็นต้น

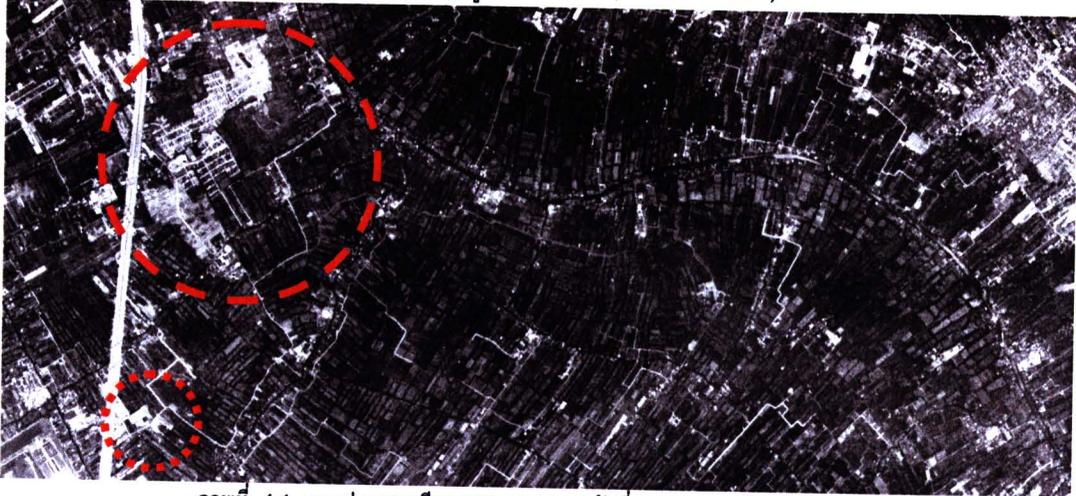
โครงการหมู่บ้านจัดสรรเกิดขึ้นริมถนนนครอินทร์ (เฉพาะบริเวณที่ศึกษา) มีทั้งสิ้น 8 โครงการ ประกอบด้วย 3 โครงการทางฝั่งเหนือ ได้แก่ หมู่บ้านนราวดี (2548), หมู่บ้านปรารถนาพาวิลเลียน (2548) และหมู่บ้านสัมมากร(2547) ส่วนอีก 5 โครงการทางฝั่งใต้ ได้แก่ หมู่บ้านThe City(2547), ลัดดาวัลย์ Elegance(2549), หมู่บ้านนันทวัน(2546), หมู่บ้านมัทศณา(2548) และหมู่บ้านโนเบิลจีโอ(2547) เป็นที่น่าสังเกตว่า หมู่บ้านทางฝั่งเหนือจะเป็นหมู่บ้านขนาดกลาง คือมีจำนวนน้อยกว่า 200 หลัง ในขณะที่หมู่บ้านทางฝั่งใต้จะเป็นหมู่บ้านขนาดกลาง (ต่ำกว่า 200 หลัง) ถึงขนาดใหญ่ (ขนาดประมาณ 300 ถึง 700 หลัง) กลุ่มลูกค้าโดยรวมเป็นผู้มีรายได้ปานกลางค่อนข้างสูงถึงรายได้สูง โดยราคาบ้านอยู่ระหว่าง 3 ล้านบาท ถึง 20 ล้านบาท

รูปแบบการตั้งถิ่นฐานของหมู่บ้านเหล่านี้มีลักษณะเป็นริ้วปลา คือมีถนนซอยตันแยกจากถนนหลักเข้าสู่โครงการและมีบ้านเรียงต่อกันไปอย่างหนาแน่น (Uniform Settlement) รูปร่างของที่ดินเกิดจากรูปร่างของขนาดสวนเดิมที่มาต่อกัน ทั้งนี้ รูปร่างที่ดินในแต่ละโครงการขึ้นอยู่กับจำนวนชนิดที่นายทุนสามารถซื้อมาต่อกันได้จนเป็นโครงการใหญ่ ลักษณะเช่นนี้แตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของบ้านเรือนท้องถิ่นซึ่งปัจจุบันอยู่ริมคลองสายหลัก (คลองบางกอกน้อย) และคลองสายรองต่างๆ ซึ่งในบริเวณพื้นที่ศึกษามีทั้งหมด 3 คลอง ได้แก่ คลองบางคูเวียง คลองบางราวนก และคลองบางไกร (เรียงลำดับจากตะวันตกไปตะวันออก)

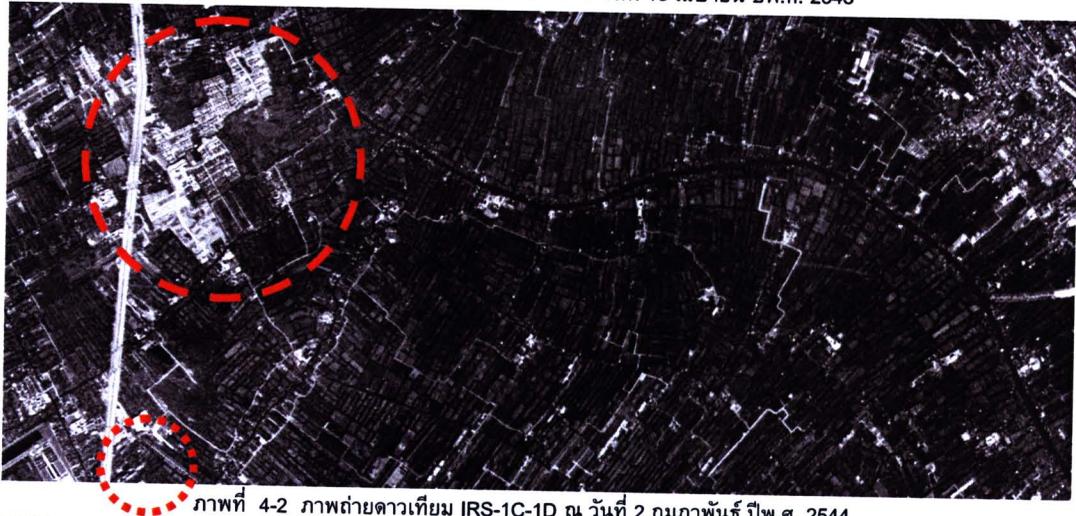
รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการ การเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ของชุมชนท้องถิ่นในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล:
ผลกระทบจากการตัดโครงการชานนวงแหวนรอบนอกฝั่งตะวันตกของกรุงเทพมหานคร

ประมวลแผนที่ภาพถ่ายดาวเทียมของพื้นที่ศึกษา ตั้งแต่ปีพ.ศ.2543 (ก่อนการตัดถนนนครอินทร์) ถึง
ปีพ.ศ.2550 (ภายหลังการตัดถนนนครอินทร์ 5 ปี)

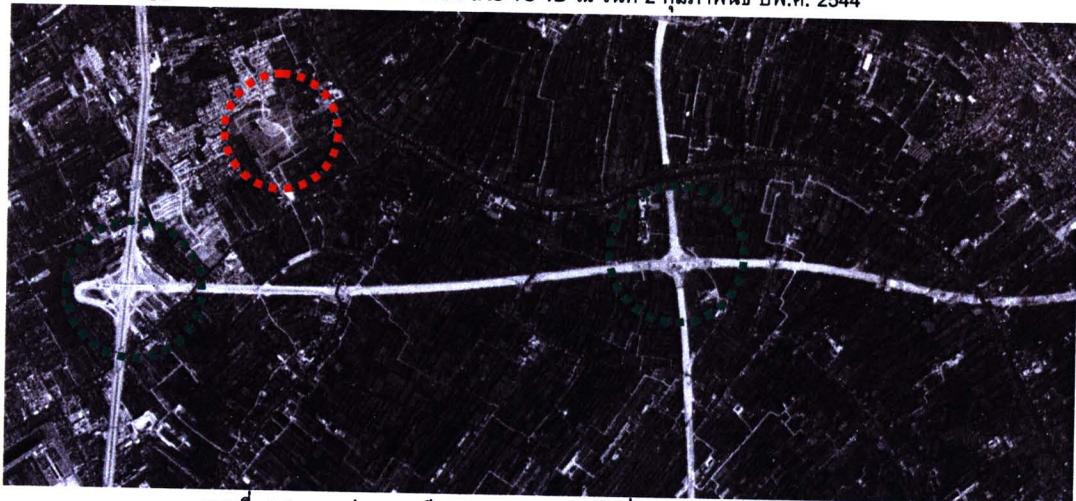
ที่มา สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน)

ภาพที่ 4-1 ภาพถ่ายดาวเทียม IRS-1C-1D ณ วันที่ 18 เมษายน ปีพ.ศ. 2543

ภาพที่ 4-2 ภาพถ่ายดาวเทียม IRS-1C-1D ณ วันที่ 2 กุมภาพันธ์ ปีพ.ศ. 2544

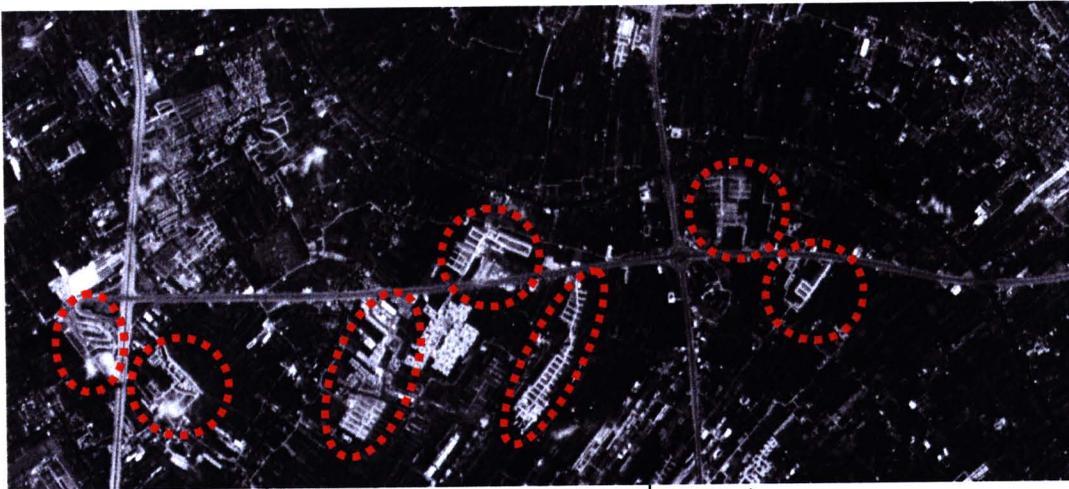

ภาพที่ 4-3 ภาพถ่ายดาวเทียม IRS-1C-1D ณ วันที่ 18 มกราคม ปีพ.ศ. 2545

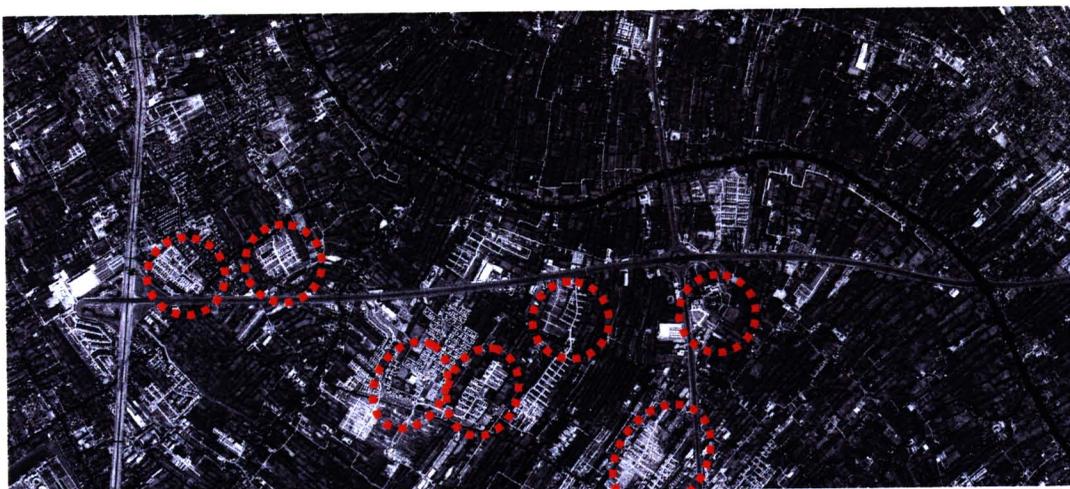
รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการ การเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ของชุมชนท้องถิ่นในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล:
ผลกระทบจากการตัดโครงการขั้วถนนวงแหวนรอบนอกฝั่งตะวันตกของกรุงเทพมหานคร

ภาพที่ 4-4 ภาพถ่ายดาวเทียม IRS-1C-1D ณ วันที่ 13 เมษายน ปีพ.ศ. 2546

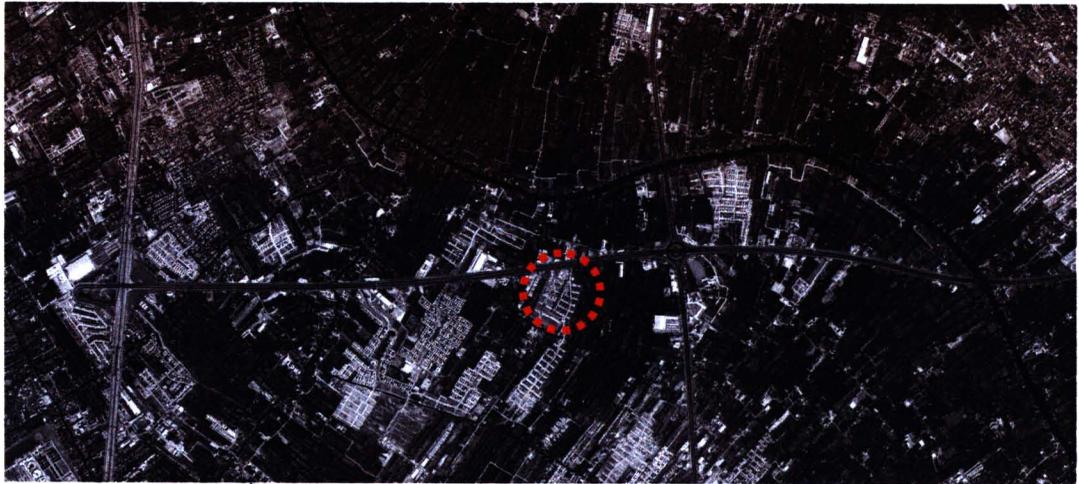

ภาพที่ 4-5 ภาพถ่ายดาวเทียม IRS-1C-1D ณ วันที่ 1 ตุลาคม ปีพ.ศ. 2547

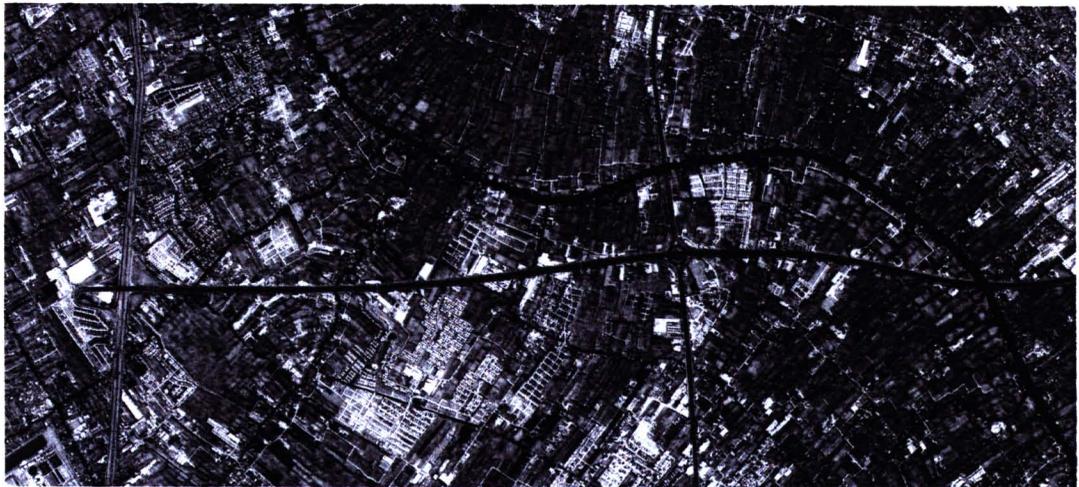

ภาพที่ 4-6 ภาพถ่ายดาวเทียม SPOT5 K/J 262/322 ณ วันที่ 13 ธันวาคม ปีพ.ศ. 2548

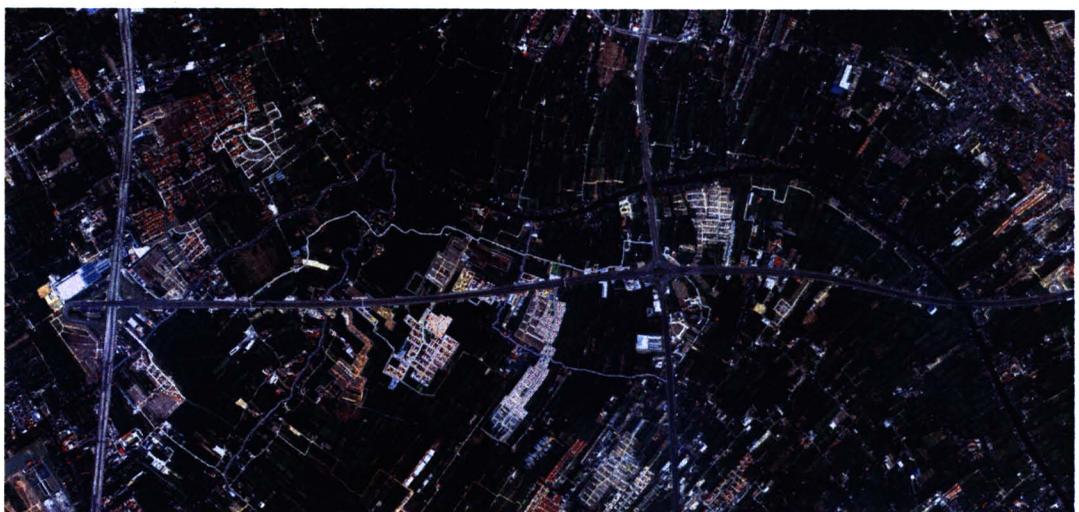
รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการ การเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ของชุมชนท้องถิ่นในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล:
ผลกระทบจากการตัดโครงข่ายถนนวงแหวนนอกฝั่งตะวันตกของกรุงเทพมหานคร

ภาพที่ 4-7 ภาพถ่ายดาวเทียม IKONOS-2 ณ วันที่ 26 มกราคม ปีพ.ศ. 2549

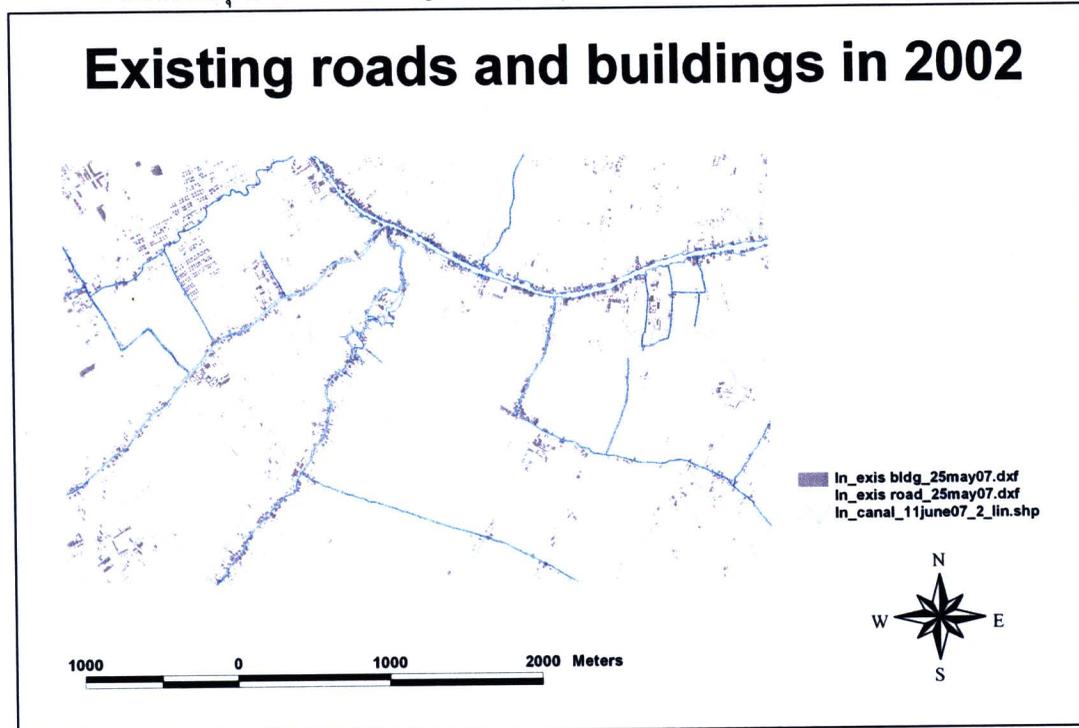
ภาพที่ 4-8 ภาพถ่ายดาวเทียม SPOT5 K/J 262/322 ณ วันที่ 3 กุมภาพันธ์ ปีพ.ศ. 2550

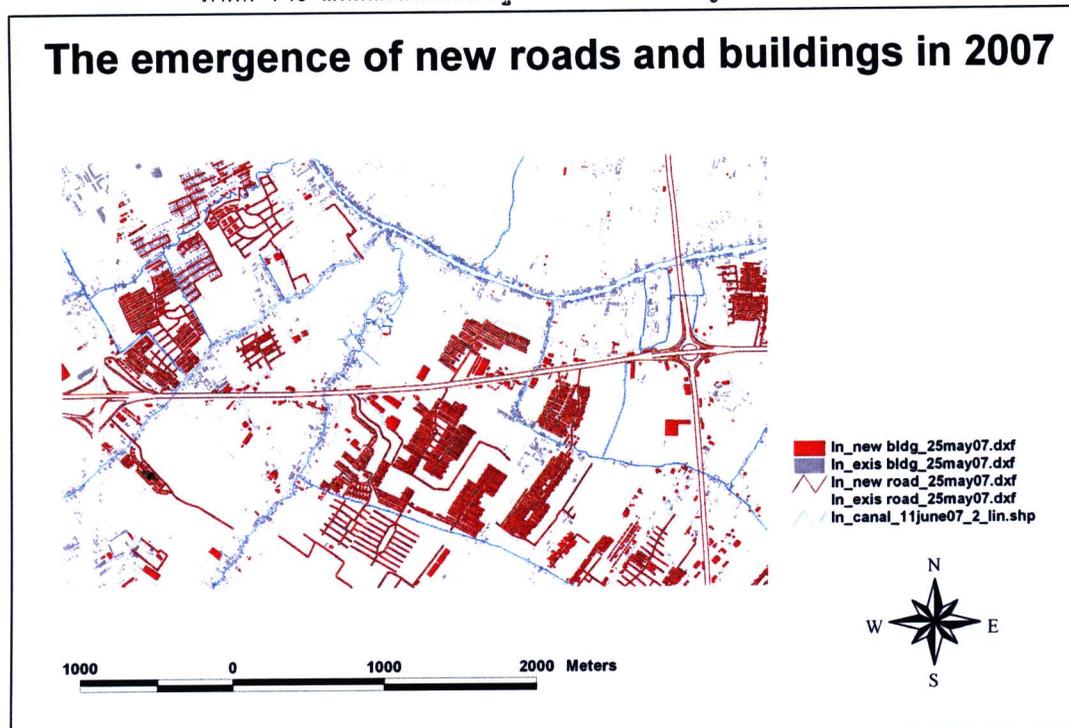
ภาพที่ 4-9 ภาพถ่ายดาวเทียม Point of Asia บันทึก ณ วันที่ 26 มีนาคม ปีพ.ศ. 2550 (ปรับปรุงข้อมูลปีพ.ศ.2548)

แผนที่แสดงการเปรียบเทียบการตั้งถิ่นฐานของอาคารและโครงข่ายทางสัญจรของพื้นที่ศึกษา ในปี พ.ศ. 2545 (ก่อนการตัดถนนนครอินทร์) และปีพ.ศ.2550 (ภายหลังการตัดถนนนครอินทร์ 5ปี)

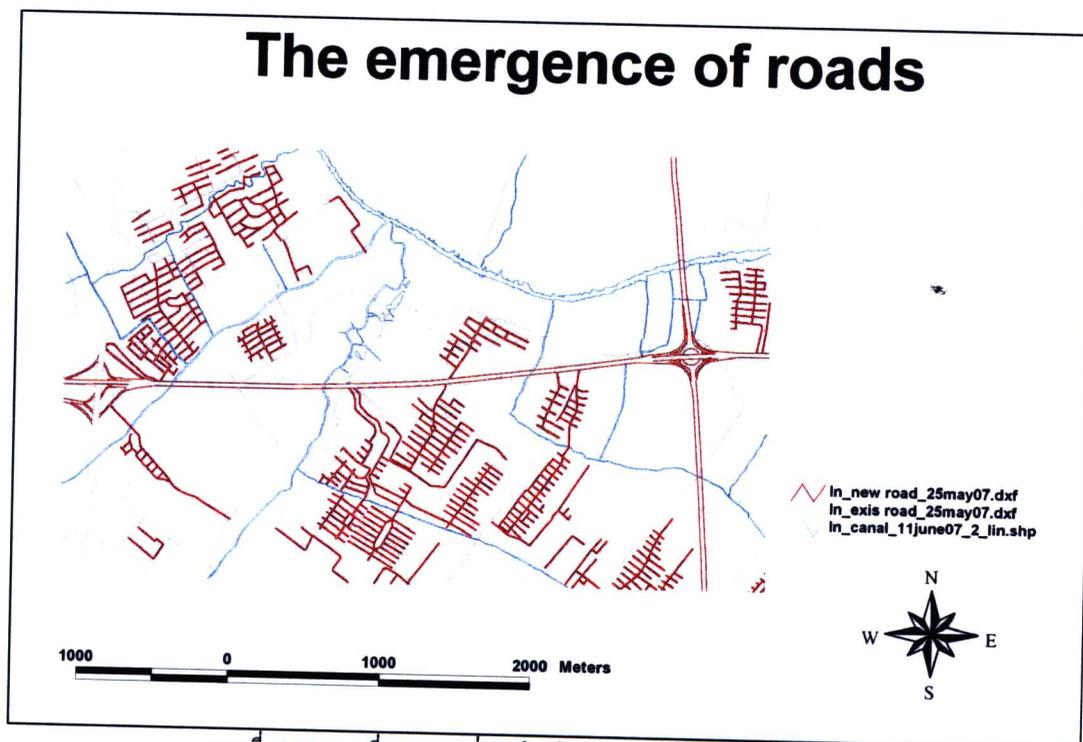
ที่มา: ฐานข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) ของผู้ทำวิจัย ปรับปรุงเพิ่มเติมจากฐานข้อมูลของผังเมือง จังหวัดนนทบุรีปี พ.ศ.2545, Google earth, Point Asia และ GISDA ปี 2550

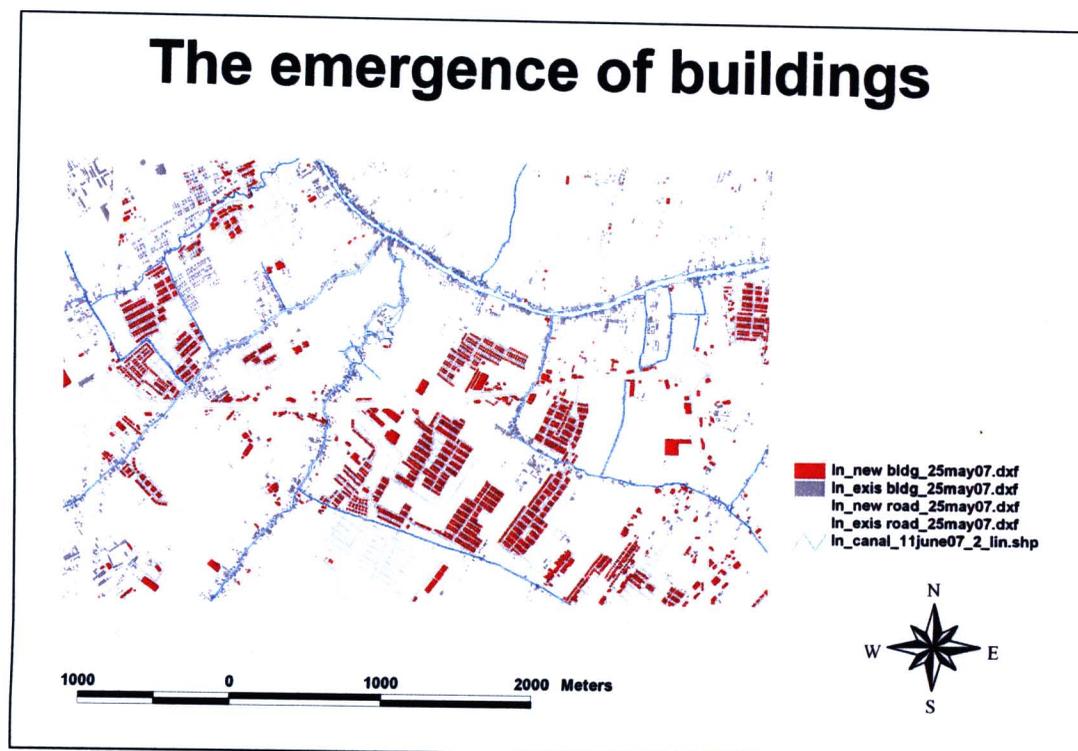
ภาพที่ 4-10 แผนที่แสดงการตั้งถิ่นฐานของอาคารและทางสัญจรในปีพ.ศ. 2545

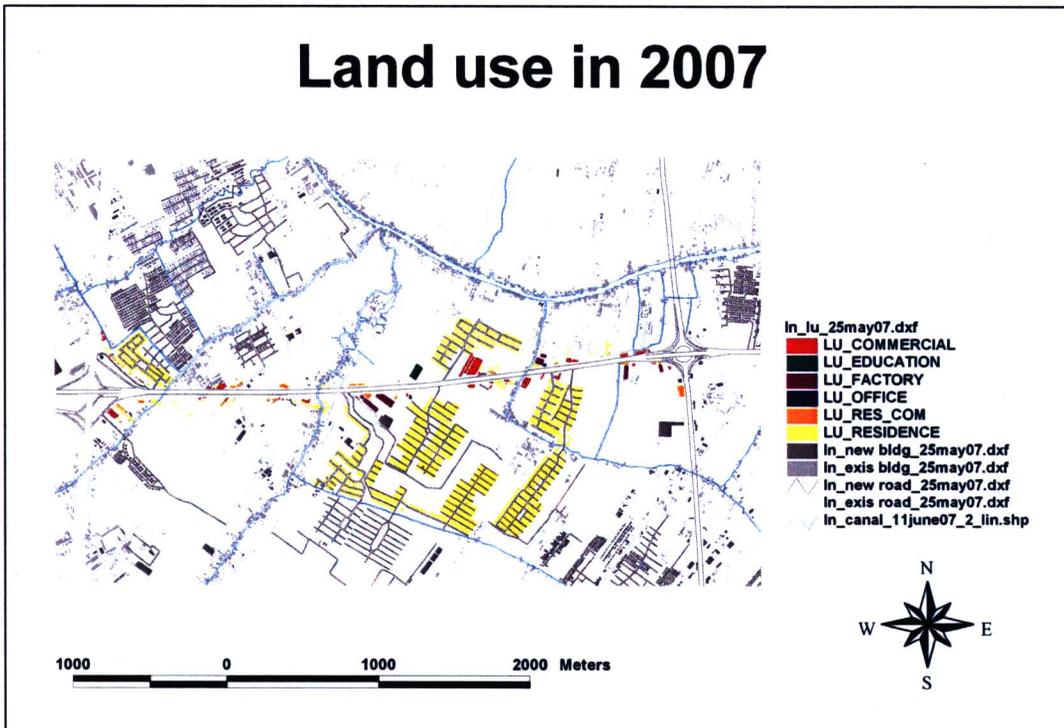
ภาพที่ 4-11 แผนที่แสดงการตั้งถิ่นฐานของอาคารและทางสัญจรในปีพ.ศ. 2550

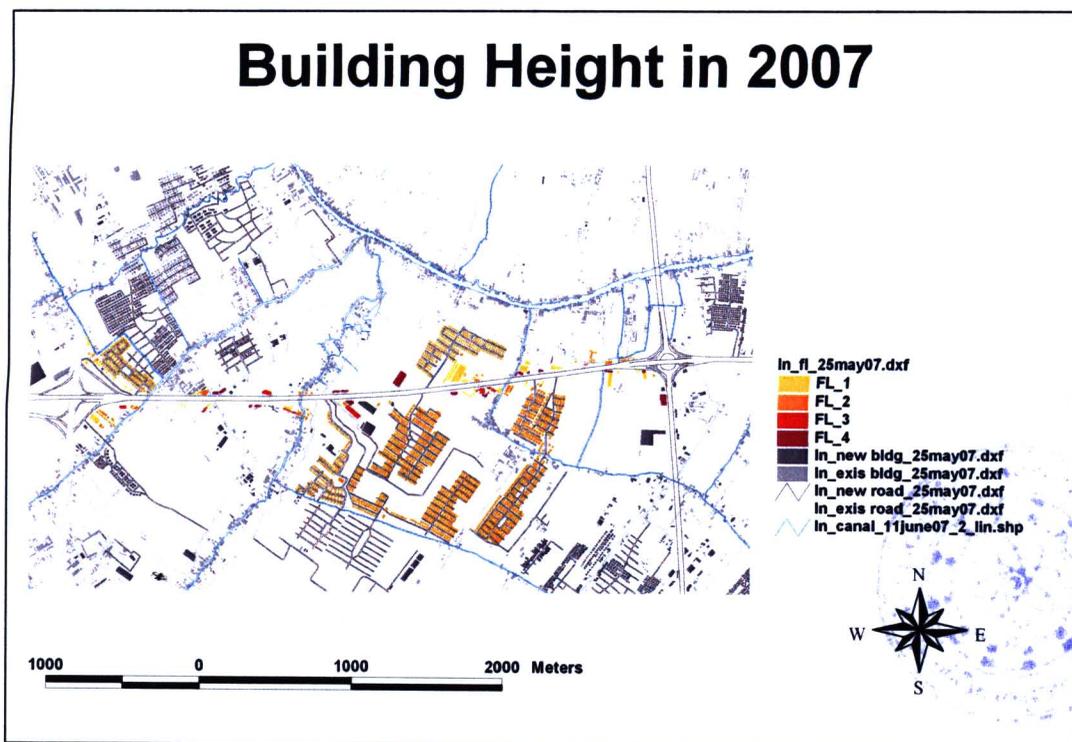
ภาพที่ 4-12 แผนที่แสดงถนนที่สร้างใหม่ในช่วงปีพ.ศ. 2545 ถึงปีพ.ศ. 2550

ภาพที่ 4-13 แผนที่แสดงอาคารที่สร้างใหม่ในช่วงปีพ.ศ. 2545 ถึงปีพ.ศ. 2550

ภาพที่ 4-14 แผนที่แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินริมถนนนครอินทร์ ในปีพ.ศ. 2550

ภาพที่ 4-15 แผนที่แสดงจำนวนชั้นของอาคารริมถนนนครอินทร์ ในปีพ.ศ. 2550

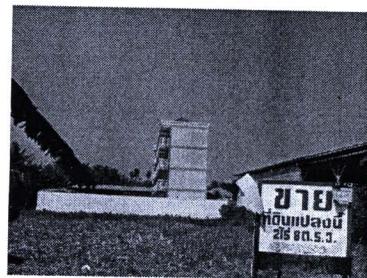
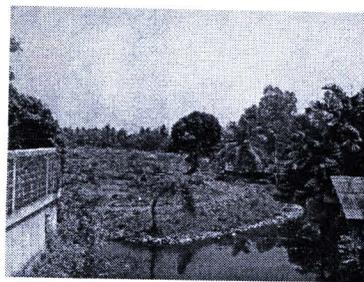
4.2 การเปลี่ยนแปลงด้านระบบนิเวศวิทยาสิ่งแวดล้อม (Ecological system)

จากการศึกษาพัฒนาการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ศึกษาในภาพกว้าง (Macro scale) และพื้นที่ศึกษาเฉพาะหมู่บ้านบางรวานก (Micro scale) ทำให้สามารถวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงด้านระบบนิเวศวิทยาสิ่งแวดล้อมได้เป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

4.2.1 ระบบการทำเกษตรกรรมถูกทำลาย

ในปัจจุบันพบว่าพื้นที่สีเขียวที่ยังคงหลงเหลืออยู่ส่วนใหญ่เป็นส่วนที่ถูกปล่อยทิ้งให้รกร้าง ชาวบ้านอาจมีการเก็บเกี่ยวผลไม้ที่ได้จากสวนเหล่านี้เพื่อบริโภคบ้าง แต่ส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ในทางเศรษฐกิจเป็นหลักอีกต่อไป ทำให้พื้นที่ดังกล่าวขาดการดูแลรักษา ดังจะสังเกตได้จากวัชพืชที่ขึ้นมากมายและต้นไม้ที่ไม่ได้รับการตัดกิ่งให้เป็นระเบียบ

จากการพูดคุยกับชาวบ้านในพื้นที่ศึกษาพบว่า เจ้าของสวนเหล่านี้แต่เดิมเคยเป็นคนท้องถิ่นที่พักอาศัยอยู่ริมคลองใกล้ๆ แต่ปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนกรรมสิทธิ์ที่ดินไปหลายครั้งแล้วเนื่องจากในช่วงประมาณ 5 ปีที่ผ่านมา ชาวบ้านมีค่านิยมการขายที่ดินเพื่อเก็งกำไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ดินริมถนนนครอินทร์ซึ่งมีราคาเพิ่มขึ้นถึง เกือบ 7 เท่าตัว ทำให้ขายได้ราคาดีมาก (No.04, No.11) ส่วนชาวบ้านที่ยังลังเลว่าจะขายที่ดีหรือไม่ ก็ถูกบีบบังคับโดยนายทุนซึ่งกว้านซื้อที่ปิดวงล้อม ทำให้ที่ดินของพวกเขากลายเป็นที่ตาบอด ไม่มีทางออก จึงต้องยอมทจ้านขายในที่สุด (No.06, No.07, No.11) นอกจากนี้ ยังพบว่า ชาวบ้านบางส่วนขายที่สวนขนาดเล็กเพื่อไปซื้อที่สวนขนาดใหญ่กว่าในตำบลอื่นหรือจังหวัดอื่น เพื่อแบ่งมรดกให้กับลูกหลานที่มีจำนวนมากขึ้น (No.05)

ภาพที่ 4-16 พื้นที่เกษตรกรรมที่ถูกทิ้งรกร้างและรอขายริมถนนนครอินทร์
ที่มา ผู้ทำวิจัย (2550)

ปัจจุบันยังมีชาวสวนที่ยังคงประกอบอาชีพทำสวนอยู่ไม่ถึงร้อยละ 30 โดยทั้งหมดได้เลิกการปลูกพืชยืนต้นที่เคยเป็นพืชชื่อดังของท้องถิ่น อาทิเช่น ทุเรียน

มังคุด และกระท้อน และหันไปปลูกพืชล้มลุกแทน ได้แก่ กัญชง มะละกอ มะกรูด มะนาว ส้มโอ เป็นต้น (No.08, No.10, No.11, No.14)

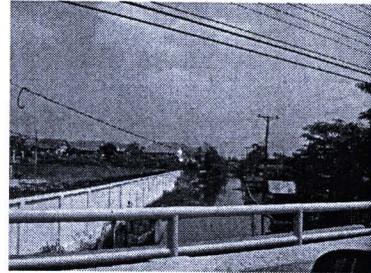
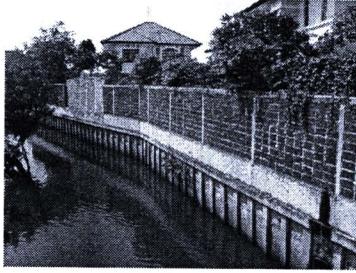
นอกจากความท้อแท้ของชาวสวนจากการประสบอุทกภัยในปีพ.ศ.2538 และอิทธิพลของการขายที่ดินแล้ว อีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการเลิกประกอบอาชีพเกษตรกรรมของชาวบ้านคือ การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพของการเพาะปลูก อาทิเช่น น้ำเน่าเหม็นเนื่องจากการปล่อยน้ำเสียจากหมู่บ้านจัดสรร ตลาด โรงเรียน และโรงงาน (No.02, No.04, No.06-08, No.10-11, No.14) คุณภาพดินที่เสื่อมลงจากการใช้ปุ๋ยเคมี การเกิดมลพิษทางเสียง คิววัน ผุ่น แร่งสนั่นสะท้อนของรถ สภาพอากาศที่แปรปรวน ชาวบ้านเล่าว่าลมที่เคยเย็นก็กลับกลายเป็นลมร้อน (No.13-14) รวมทั้งแมลงที่ทำหน้าผสมเกสรผลไม้ เช่น ผึ้งที่หมดไป (No.11)

ภาพที่ 4-17 ภาพชนิดสวนที่ได้รับการดูแลอย่างดีในปีพ.ศ.2545 (ซ้าย)
และสวนที่มีสภาพทรุดโทรมในปีพ.ศ. 2552 (ขวา) ในหมู่บ้านบางราวนก
ที่มา ผู้ทำวิจัย (2545, 2550)

4.2.2 ระบบคลองถูกลดความสำคัญ

ถึงแม้ว่าเครือข่ายคูคลองจะยังคงความเชื่อมต่อในทางกายภาพ แต่ภายหลังจากการตัดถนนนครอินทร์พบว่า บรรยากาศในคลองดูเงียบเหงาและกิจกรรมในคลองมีปริมาณลดน้อยลงไปมากเนื่องจากชาวบ้านเปลี่ยนไปใช้ทางสัญจรทางบกซึ่งมีความสะดวกและรวดเร็วกว่า การตัดถนนทำให้ชาวบ้านสามารถเข้าออกพื้นที่โดยใช้ถนนซอยที่เชื่อมตรงออกสู่ถนนใหญ่ได้โดยสะดวก ปัจจุบันจึงพบว่าชาวบ้านเกือบทุกรั้วเรือนมีรถยนต์หรือรถมอเตอร์ไซด์เป็นของตนเอง ในขณะที่เรือของบ้านริมคลองส่วนใหญ่กลับถูกยกเก็บไว้ในอู่และไม่ได้รับการซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพดี เนื่องจากไม่ได้ใช้แล้ว

ภาพที่ 4-18 หมู่บ้านจัดสรรสร้างกำแพงสูงริมคลองบางคูเวียง (ซ้าย) และคลองบางราวีง (ขวา)
ที่มา ผู้ทำวิจัย (2550)

จากการสำรวจในปีพ.ศ. 2546 พบว่า ชาวบ้านยังคงใช้เรือพายไปมาหาสู่กัน และมักใช้พายไปที่วัดเวลามีงานบุญ ดังจะเห็นได้จากจำนวนเรือที่จอดที่ท่าหน้าศาลาวัดในวันพระจำนวนมาก แต่ในปัจจุบัน (ปีพ.ศ. 2550) พบว่า วิถีชีวิตดังกล่าวเปลี่ยนแปลงไป ชาวบ้านที่ยังใช้เรือพายมีน้อยมาก ส่วนใหญ่เป็นผู้เฒ่าผู้แก่ที่ยังคงใช้คลองไปมาหาสู่กัน ส่วนคนหนุ่มสาวและคนทำงานนิยมใช้รถยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ และเดินเท้ามากกว่า การสัญจรทางน้ำยังคงพบเห็นอยู่ได้ทั่วไปในช่วงเช้าและเย็น ซึ่งเป็นเวลาที่ผู้คนนั่งเรือออกมาจากบ้านเพื่อไปขึ้นรถที่โรงจอดรถหรือป้ายประจำทาง ในช่วงกลางวันมีเรือขนส่งบ้าง

นอกจากนี้ยังพบว่า ปัญหาภาวะน้ำคลองเน่าเสียมีผลทำให้การใช้น้ำในคลองลดลง ชาวบ้านเล่าว่าปัจจุบันนี้ ไม่สามารถใช้น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคได้เหมือนเช่นในอดีต จะใช้ได้ก็เพียงการซักผ้าเช็ดพื้นหรือล้างข้าวของเครื่องใช้ที่ไม่ได้นำมาสวมใส่หรือรับประทานโดยตรงเท่านั้น เนื่องจากเชื้อโรคในคลองทำให้ชาวบ้านเกิดอาการคันและเจ็บป่วย จะมีก็เพียงแต่ผู้เฒ่าผู้แก่บางคนที่ยังติดการอาบน้ำคลอง และเด็ก ๆ ที่จะลงเล่นน้ำบ้างเวลาที่น้ำขึ้นและจะมีสีใสขึ้นเท่านั้น นอกจากนี้ ปัญหามลภาวะดังกล่าวยังส่งผลถึงการลดลงของสัตว์น้ำในคลอง เช่น กุ้ง ปู ปลา การเพิ่มขึ้นของปลิง สวะ และขยะในคลอง และความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณในพื้นที่ที่ลดลงอีกด้วย (No.02, No.04, No.06-08, No.10-11, No:14)

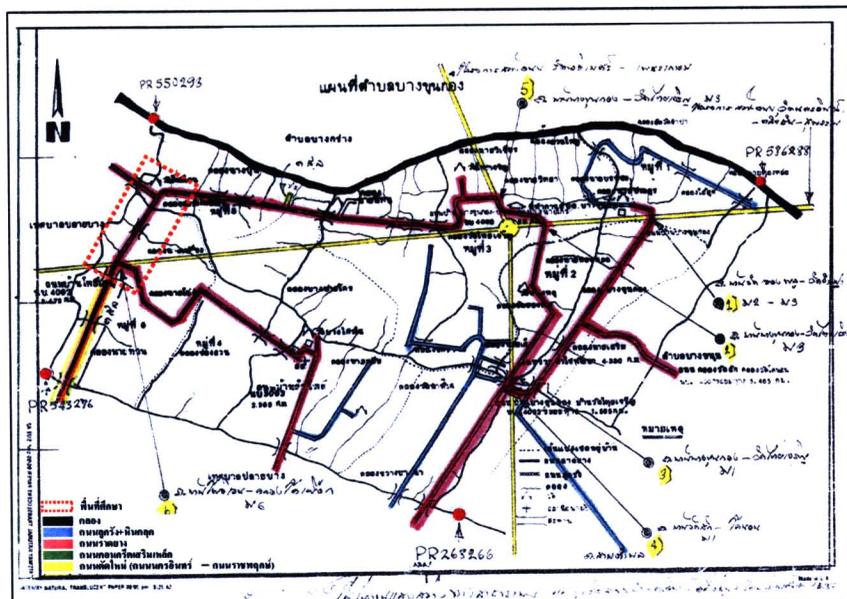
4.2.3 ระบบถนนท้องถิ่นถูกตัดขาด

ในอดีตนั้นพบว่า ถนนท้องถิ่น (local road) เป็นเส้นทางหลักที่คนในชุมชนใช้สัญจรไปมาหาสู่เป็นประจำระหว่างหมู่บ้าน ตลาด และวัดท้องถิ่น ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่าการที่ระบบถนนท้องถิ่นสามารถเชื่อมโยงวัดต่างๆ ในลุ่มแม่น้ำบางกอกน้อยเข้าด้วยกันนั้นเป็นการชี้ให้เห็นว่าคุณค่าความสำคัญของวัดซึ่งเป็นสถานที่สำคัญที่ชาวบ้านจะต้องเดินทางไปบ่อยครั้ง ได้ถูกสอดแทรกเข้าไปในกระบวนการสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับระบบชีวิตและวัฒนธรรมของชาวบ้านได้อย่างกลมกลืน

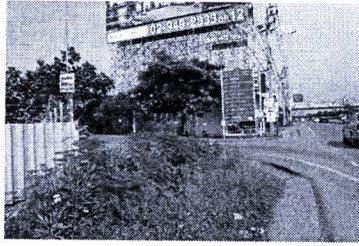
ในทางตรงกันข้าม ลักษณะการตัดถนนนครอินทร์ซึ่งผ่ากลางระบบถนน
ท้องถิ่นเดิมนั้น กลับเป็นการสะท้อนให้เห็นว่าวิธีการสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมในยุค
สมัยใหม่นี้กลับไม่ได้มีการคำนึงถึงระบบชีวิตดั้งเดิมของพื้นที่ที่มีมาแต่อดีตเลย จาก
การสำรวจพบว่า ขนาดของถนนนครอินทร์ซึ่งกว้างมากถึง 60 เมตรนั้นเป็น
อุปสรรคต่อการติดต่อระหว่างกันของชาวบ้านที่อยู่ในพื้นที่ฝั่งเหนือและพื้นที่ฝั่งใต้
นอกจากนี้ ยังทำให้ระบบถนนท้องถิ่น (แนวเหนือใต้) ถูกตัดขาด (No.03)

ปัจจุบัน ถนนเหล่านี้กลายเป็นถนนซอยที่เชื่อมต่อกับถนนนครอินทร์
ได้โดยตรง จึงได้เปลี่ยนบทบาทจากเดิมที่เป็นถนนท้องถิ่นในหมู่บ้าน มาเป็น
เส้นทางลัดที่ทั้งคนในและคนนอกใช้เข้าออกเชื่อมต่อกับถนนนครอินทร์ จากการ
สังเกตพบว่าปริมาณรถยนต์มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับจำนวนร้านอาหาร/
ร้านค้าริมทาง กิจกรรมการค้า (เฟิงชายของหรืออาคารพาณิชย์ขนาดเล็ก) และคิว
มอเตอร์ไซค์รับจ้างบริเวณปากซอย ที่พบเห็นเพิ่มมากขึ้น

นอกจากนี้ยังพบศาลาไม้ริมทาง และป้ายบอกทางสีเขียวขนาดใหญ่ ซึ่งทาง
อบต.บางกรวยจัดทำให้ภายหลังถนนนครอินทร์แล้วเสร็จ แต่จากการสำรวจพบว่า
ศาลานี้ไม่มีคนมาใช้เลยเนื่องจากชาวบ้านยังไม่มีวัฒนธรรมการมารอรถริมทาง
หรือการมาพักผ่อนในพื้นที่สาธารณะริมถนน

ภาพที่ 4-19 แผนที่แสดงระบบคลองสาขา ถนนทางหลวง และถนนท้องถิ่น
ภายในบริเวณอำเภอบางกรวย จ.นนทบุรี
ที่มา ปรับปรุงจากแผนที่สำรวจโดยอบต.บางขุนทอง จ.นนทบุรี สำรวจในปี.ศ. 2543

ภาพที่ 4-20 บรรยากาศทางเข้าหมู่บ้านบางขวางจากถนนนครอินทร์ (ซ้าย)
และทัศนียภาพจากภายในหมู่บ้านบางขวางสู่ถนนนครอินทร์ (ขวา) *
ที่มา ผู้ทำวิจัย (2552)

4.2.4 รูปแบบธรณีสัณฐานเปลี่ยนแปลง

ในอดีตนั้น พื้นที่บริเวณนี้เกือบทั้งหมดเป็นพื้นที่สวน จึงมีลักษณะธรณีสัณฐานเป็นคันสวนสลักร่องน้ำ ทำให้พื้นที่นี้สามารถรองรับน้ำได้มากและไม่เป็นอุปสรรคต่อการทำเกษตรกรรมในช่วงหน้าน้ำ รูปแบบอาคารพื้นถิ่นซึ่งยกใต้ถุนสูงก็สอดคล้องกับลักษณะพื้นที่ซึ่งเป็นที่ราบลุ่ม เอื้ออำนวยให้ชาวบ้านสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ทั้งในหน้าแล้งและหน้าน้ำอย่างไม่เดือดร้อน แต่ในปัจจุบัน การก่อสร้างอาคารสมัยใหม่นิยมการปรับถมที่ดินให้มีระดับเดียวกับถนนสายหลัก เพื่อมิให้พื้นที่ของตนต้องกลายเป็นพื้นที่รับน้ำจากสาธารณะ พฤติกรรมการหนีน้ำดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมและวิถีการดำรงชีวิตที่เปลี่ยนไปซึ่งที่ไม่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในบริเวณนี้

จากการสำรวจพบว่า พื้นที่สวนที่ยังคงเหลืออยู่มีระดับที่ต่ำกว่าระดับของถนนนครอินทร์มาก (ประมาณ 1.5-2.0 เมตร) จากการพูดคุยกับชาวบ้านที่เคยประกอบอาชีพทำสวนพบว่า ชาวบ้านประสบปัญหาการป้องกันน้ำท่วมอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงหน้าน้ำซึ่งจำเป็นจะต้องใช้ปั๊มสูบน้ำออกจากสวนของตนทุกวัน ทำให้สิ้นเปลืองค่าไฟเป็นมาก (เป็นหลักแสน) รายได้จากการขายผลผลิตจึงไม่คุ้มกับค่าใช้จ่ายที่เสียไป ทำให้เกิดความท้อแท้และไม่อยากจะทำสวนอีกต่อไป สาเหตุเหล่านี้เป็นที่มาของการเลิกอาชีพทำสวนและการขายที่ในที่สุด (No.14)

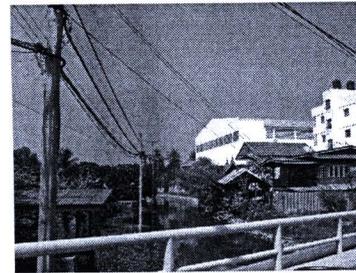

ภาพที่ 4-21 คันสวนและร่องน้ำ (ซ้าย) และการถมที่ดินเพื่อสร้างบ้าน (ขวา)
ที่มา ผู้ทำวิจัย (2545)

4.2.5 ภูมิทัศน์ท้องถิ่นเปลี่ยนโฉม

ในภาพรวม ภูมิทัศน์ของถนนพระราม 5 นี้ไม่แตกต่างอะไรจากภูมิทัศน์ของถนนตัดใหม่สายอื่นๆ เช่น ถนนวงแหวนรอบนอกฝั่งตะวันออกและฝั่งตะวันตกหรือถนนเกษตรนวมินทร์ ที่เต็มไปด้วยร้านอาหารและโครงการหมู่บ้านจัดสรรสมัยใหม่มากมายซึ่งบดบังภาพลักษณ์เดิมของความเป็น “บ้านสวนริมคลอง” ไว้ด้านในไปเสียหมด ภาพลักษณ์ของพื้นที่สวนที่อุดมสมบูรณ์ถูกลบเลือนไปโดยสิ้นเชิง พื้นที่สีเขียวที่ยังคงเหลือให้เห็นอยู่ในปัจจุบันเป็นเพียงพื้นที่สวนรกร้างที่รอการพัฒนาจากนักลงทุนในอนาคตเท่านั้น

โครงการหมู่บ้านจัดสรรที่สร้างใหม่มีเนื้อที่โครงการและขนาดอาคารที่ใหญ่โตมาก รูปแบบอาคารคอนกรีตและเหล็กแบบสมัยใหม่มีความแตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับอาคารกึ่งไม้กึ่งคอนกรีตของหมู่บ้านริมคลองดั้งเดิม ในด้านภูมิทัศน์นั้นพบว่า มีป้ายโครงการและป้ายโฆษณาขนาดใหญ่เกิดขึ้นริมถนนสายหลักมากมายสามารถสังเกตเห็นได้จากระยะไกล แม้จะอยู่ในถนนสายรองที่ลึกเข้าไปในชุมชน

ภาพที่ 4-22 ภูมิทัศน์สองข้างทางถนนนครอินทร์ที่เต็มไปด้วยป้ายโฆษณาขนาดใหญ่
ที่มา ผู้ทำวิจัย (2550)

4.3 การเปลี่ยนแปลงด้านระบบเศรษฐกิจและการค้าขาย (Economic system)

จากการศึกษาพัฒนาการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ ทำให้สามารถวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงด้านระบบเศรษฐกิจและการค้าขายได้เป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

- จากการสังเกตการณ์พบว่ากิจกรรมการค้าขายในคลองสายรองทั้ง 3 สายนั้นมีปริมาณลดลงไปมาก ปัจจุบันนี้ คนในคลองหาซื้อของทานยากมากขึ้น ถึงแม้ว่าจะยังพบเรือขายกาแฟ ก๋วยเตี๋ยว และขายอาหาร ในคลอง แต่บรรยากาศเป็นไปด้วยความเงียบเหงา และปริมาณที่ขายก็น้อย เป็นเพียงกลุ่มคนรู้จักที่ช่วยอุดหนุนกันเป็นประจำเท่านั้น แม้แต่ก๋วยเตี๋ยวเรือเจ้าประจำ 2 ลำ ซึ่งเคยพายขายในคลองมานานหลายสิบปี ก็เลิกขายในเรือย้ายมาขายบนบก โดยเจ้าหนึ่งย้ายมาประกอบกิจการที่ห้องแถวริมถนน ซึ่งเจ้าของเล่าว่ารายได้ดีมาก ส่วนใหญ่จะเป็นลูกค้าชาวจีนที่ผ่านไปมาไม่ใช่ลูกค้าประจำเหมือนในอดีต และอีกเจ้าหนึ่งย้ายไปขายที่ตลาดน้ำวัดตะเคียน
- ในทางตรงกันข้าม พบว่ารถขายกับข้าวเป็นที่นิยมของชาวบ้านและมีจำนวนมากขึ้น ทำให้ชาวบ้านส่วนหนึ่งหันไปประกอบอาชีพเสริมในการทำกับข้าวฝากขาย และนิยมทำกับข้าวรับประทานเองลดลง เนื่องจากหาซื้ออาหารสำเร็จรูปได้สะดวก (No.01, No.02, No.04)
- ระบบตลาดนัดซึ่งมีอยู่ตามวัดต่างๆ ได้แก่ ตลาดนัดวัดสิงห์ วัดไทยเจริญ และวัดพิบูลเงิน ยังคงมีอยู่แต่ไม่คึกคัก เนื่องจากชาวบ้านนิยมไปซื้อของที่ห้างขายส่ง (โลตัสริมถนนกาญจนาภิเษก ซึ่งสร้างเสร็จในปีพ.ศ. 2547) เนื่องจากราคาถูกกว่า นอกจากนี้ยังพบตลาดนัดริมถนนนครอินทร์ฝั่งใต้ด้วย แต่บรรยากาศค่อนข้างเงียบเหงา
- ตลาดพระราม 5 ถือกำเนิดขึ้นในปีพ.ศ.2548 เพื่อรองรับลูกค้าที่อยู่อาศัยในหมู่บ้านท้องถิ่น ในหมู่บ้านจัดสรร และลูกค้าชาวจีนที่ผ่านไปมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ปกครองที่มารับลูกที่โรงเรียนเด่นหล้าดอนเย็น บรรยากาศในตลาดนี้ค่อนข้างเงียบเหงาในช่วงกลางวัน แต่จะคึกคักมากในช่วงวันเสาร์-อาทิตย์ และช่วงเย็น (19.00น.-04.00น. ของทุกวัน) ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวมีการจัดตลาดขายส่งในราคาถูกบริเวณด้านหลังตลาด พ่อค้าแม่ค้าที่มาขายของมีทั้งคนในพื้นที่และคนนอกพื้นที่ โดยสินค้าที่ขายเป็นผัก ผลไม้ และของแห้ง ซึ่งมีส่วนน้อยที่เป็นผลิตผลจากพื้นที่

ภาพที่ 4-23 บรรยากาศภายนอกและภายในตลาดพระราม 5
ที่มา ผู้ทำวิจัย (2550)

- เมื่อต้นปีพ.ศ. 2552 มีการจัดตั้งตลาดน้ำวัดตะเคียน ซึ่งเป็นตลาดบกริมน้ำที่จัดสร้างขึ้นเพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยมีการประชาสัมพันธ์วัดตะเคียนให้มีชื่อเสียงในด้านเกจอาจารย์ที่ปลูกเสกเครื่องรางของขลังและดูดวงแม่น ทั้งนี้ เป็นที่น่าสังเกตว่า ชาวบ้านในพื้นที่ไม่นิยมไปเที่ยวหรือซื้อของ เนื่องจากรู้สึกว่าเป็นสถานที่คับแคบ ไม่มีอะไรน่าสนใจ และน่าจะเหมาะกับนักท่องเที่ยวมากกว่า (No.01, No.04, No.08, No.14)
- การที่ชาวบ้านนิยมไปซื้อของที่ห้างขายส่ง (โลตัส และ คาร์ฟู) ทำให้กิจการร้านขายของชำในพื้นที่ซบเซา ลูกค้ายิ่งเหลือเป็นลูกค้าชาจรที่ขับรถผ่านมา และคนงานก่อสร้างซึ่งเป็นลูกค้าระบบเงินเชื่อที่มีกำลังซื้อน้อย (No.01, No.02, No.04) ทั้งนี้ ร้านขายของชำ/ขายอาหารในหมู่บ้านบางรวนกเดิมมี 4 ร้าน ปิดตัวลงไป 1 ร้าน เนื่องจากเจ้าของร้านติดการพนันจึงทำให้หยุดประกอบอาชีพค้าขายในท้องถิ่นไป ส่วนร้านขายของชำที่เคยหยุดขายไปชั่วคราวก็กลับมาขายตามเดิม ทั้งนี้ เจ้าของร้านต่าง ๆ เล่าว่า ลูกค้ายิ่งใหญ่เป็นลูกค้าชาจรที่ตนไม่รู้จัก นอกจากนี้ ยังพบว่า ชุมรมแม่บ้านหมู่ 6 ซึ่งประกอบอาชีพทำทองพับและกล้วยทอดขาย ยังดำเนินกิจการอยู่ แต่เนื่องจากผลผลิตในท้องถิ่น (น้ำตาลมะพร้าวและกล้วย) ไม่พอเพียงต่อความต้องการ จึงต้องซื้อจากตลาดขายส่งในเมืองแทน
- ธุรกิจใหม่ที่พบเห็นในพื้นที่ศึกษาคือ การทำธุรกิจบ้านเช่า/ห้องเช่า ซึ่งมีเพิ่มมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด รูปแบบอาคารที่พบเห็นนั้น มักใช้วัสดุฉาบเพื่อดึงดูดลูกค้าที่เดินทางผ่านไปมา ชัดแย้งอย่างสิ้นเชิงกับสภาพแวดล้อมซึ่งเป็นพื้นที่สีเขียวโดยรอบ จากการสอบถามผู้ประกอบการห้องเช่าพบว่า ธุรกิจนี้เกิดขึ้นได้เพียง 2-3 ปี ภายหลังจากที่ถนนนครอินทร์ก่อสร้างเสร็จ ห้องเช่าเหล่านี้รองรับคนที่มาทำงานในบริเวณนี้และต้องการหาที่พักที่ใกล้และสะดวก กลุ่มคนประเภทนี้มีหลายระดับ ทั้งที่เป็นแรงงานมาจากต่างจังหวัดและที่ย้ายมาจากในเมือง ข้อมูลเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่า มีคนนอกย้ายเข้ามาในพื้นที่มากขึ้นเรื่อยๆ ในขณะที่คนใน (เจ้าของที่เดิม) กลับมีแนวโน้มที่จะย้ายออก หรือย้ายไปพักค้างที่อื่นมากขึ้น

ภาพที่ 4-24 อาคารห้องเช่าสี่ชั้นจุดฉาบสูง 4 ชั้นมีกำแพงสูงปิดล้อมมิดชิด
ที่มา ผู้ทำวิจัย (2550)

4.4 การเปลี่ยนแปลงด้านระบบสังคมและวัฒนธรรม (Socio-cultural system)

จากการศึกษาพัฒนาการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ข้างต้น ทำให้สามารถวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงด้านระบบสังคมและวัฒนธรรมได้เป็น 2 รูปแบบ ดังนี้

4.4.1 รูปแบบที่ 1 สังคมแบบเครือญาติของชาวคลองดั้งเดิม

ระบบสังคมแบบเครือญาติซึ่งเป็นลักษณะเด่นของพื้นที่นี้ยังคงอยู่ โดยชาวบ้านรุ่นปู่ย่าและรุ่นพ่อแม่ยังคงอาศัยอยู่ที่บ้านหลังเก่าริมคลอง สำหรับรุ่นลูกนั้นพบว่ามีส่วนยังนิยมอยู่ใกล้บ้านพ่อแม่ โดยนิยมสร้างบ้านใหม่ซึ่งอยู่ถัดมาจากบ้านเดิมที่อยู่ริมคลอง (ใกล้ถนนหน้าบ้านมากขึ้น) รูปแบบบ้านนั้นมีลักษณะทันสมัยเหมือนบ้านจัดสรรทั่วไป คือเป็นอาคารคอนกรีต 2 ชั้นติดดิน มุงหลังคาซีแพค และติดเครื่องปรับอากาศ มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ย้ายถิ่นฐานไปทำการเกษตรในต่างจังหวัด เนื่องจากให้เหตุผลว่าไม่สามารถทำได้ในพื้นที่นี้แล้ว ส่วนรุ่นหลานซึ่งส่วนใหญ่เป็นหนุ่มสาวรุ่นใหม่ที่มีการศึกษา นิยมการทำงานที่ได้เงินเดือนประจำ จากการสำรวจพื้นที่ในช่วงวันทำงานพบว่า คนกลุ่มนี้ส่วนมากเดินทางออกไปนอกพื้นที่เพื่อไปทำงานและเรียนหนังสือ โดยบางส่วนยังอาศัยอยู่กับพ่อแม่และเรียนที่โรงเรียนใกล้ๆ และอีกส่วนย้ายไปเรียนหรือไปทำงานในเมือง โดยจะกลับมาเยี่ยมบ้านเฉพาะช่วงปิดเทอมหรือช่วงวันหยุดเทศกาลสำคัญทางพุทธศาสนา เช่น วันพระใหญ่ต่างๆ

ชาวบ้านรุ่นพ่อแม่ซึ่งเคยประกอบอาชีพหลักเป็นชาวนา ส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านที่มีการศึกษาน้อยและรายได้ต่ำ ส่วนใหญ่ได้เลิกทำสวนและหันไปประกอบอาชีพรับจ้าง โดยทำงานที่โรงงาน ห้าง โรงเรียน เป็นแม่บ้านทำความสะอาด รับจ้างทำสวนตามบ้าน เป็นคนกวาดถนน ขับมอเตอร์ไซด์รับจ้าง หรือ ช่างซ่อมแซมเล็กๆน้อย (No.02, No.08) บางส่วนยังนิยมทำงานอยู่ที่บ้านหรือละแวกใกล้เคียง โดยประกอบอาชีพเสริมจากการค้าขายอาหาร เช่น ทำกับข้าวฝากขายรถกับข้าว (No.01) หรือ เปิดร้านขายกับข้าวที่ตลาดน้ำวัดตะเคียน (No.05)

ในบริเวณพื้นที่ศึกษานั้น มีชาวบ้านที่ยังคงประกอบอาชีพหลักในการทำสวนอยู่เพียง 4 ครัวเรือนเท่านั้น (ในหมู่ 6 เหลือเพียงประมาณ 10 ครัวเรือน จากเดิมที่มีกว่า 100 ครัวเรือน (No.11)) โดยครอบครัวเหล่านี้ถือได้ว่ามีฐานะดี ไม่เดือดร้อนเรื่องการเงิน เนื่องจากมีรายได้เสริมจากการให้เช่าที่ทำสวน และที่สำคัญคือมีใจรักในการทำสวนและความภูมิใจในการเป็นเจ้าของสวนเอง แต่ถึงกระนั้น คนกลุ่มนี้ก็ยังคงตัดสินใจขายที่สวนบางส่วนไปเพื่อเอาเงินมาใช้จ่ายหมุนเวียนใน

ครอบครัว เก็บไว้แต่ที่บ้านริมคลองและที่สวนซึ่งอยู่ใกล้ที่บ้านไว้เป็นสมบัติให้ลูกหลาน

สำหรับพื้นที่ศูนย์รวมกิจกรรมของชาวบ้านในหมู่บ้านบางรวนกนั้นยังคงเป็นวัดโพธิ์เอน ซึ่งเป็นสถานที่จัดงานเทศกาลสำคัญทางพระพุทธศาสนา ในขณะที่วัดท้องถิ่นอื่นๆ ได้มีการปรับตัวพัฒนาพื้นที่วัดให้เป็นตลาดนัดและพื้นที่เอนกประสงค์สำหรับหมู่บ้านอื่นๆ เพื่อหารายได้เพิ่มเติม แต่วัดโพธิ์เอนกลับไม่นิยมการจัดงานเทศกาลเอ็กเกริกและส่งเสริมแต่การทำบุญ ชาวบ้านจึงเรียกว่าเป็นวัดที่ “สมณะ” “ไม่หุหุราฟุฟ้า” (No.07)

ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (ตั้งแต่ทำการสำรวจในปีพ.ศ.2545) เกิดการพัฒนาพื้นที่ลานวัดซึ่งเป็นที่ธรณีสงฆ์ให้เป็นลานกีฬาของหมู่บ้าน บริเวณนี้จึงมีเด็ก ๆ และวัยรุ่นในละแวกใกล้เคียงมารวมตัวเล่นฟุตบอลและแบดมินตันในช่วงเย็นของทุกวัน นอกจากนี้ ยังพบว่าการของบประมาณอบต.เพื่อซื้อเครื่องออกกำลังกายของหมู่บ้านอีกด้วย แต่เนื่องจากสถานที่ตั้งเครื่องเป็นบ้านของกำนัน (ผู้ใหญ่บ้านเดิม) ชาวบ้านจึงไม่นิยมไปใช้ มีเพียงญาติสนิทเป็นสมาชิกประมาณ 10 คน (No.02, No.09, No.14)

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าพื้นที่จะมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคมมาก แต่สิ่งหนึ่งที่พบว่าหมู่บ้านนี้ไม่เคยเปลี่ยนแปลง ก็คือการเคารพนับถือพระพุทธศาสนาอย่างเหนียวแน่น ในช่วงวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันพระ วันเข้าพรรษา ออกพรรษา ฯลฯ ชาวบ้านยังไปรวมตัวกันที่วัดแน่นขนัด เพื่อทำบุญตักบาตรและช่วยกันจัดเตรียมอาหารและทำความสะอาดวัด ในช่วงเทศกาลออกพรรษาที่ผ่านมา ผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าร่วมพิธีทอดกฐิน ซึ่งชาวบ้านเล่าว่าเป็นเทศกาลที่ถือว่าใหญ่ที่สุดของหมู่บ้านบางรวนก เนื่องจากจะเป็นงานที่หาเงินทำบุญเข้าวัดได้มากที่สุด บรรยากาศของความสนิทสนมและความเป็นกันเองของชาวบ้าน แสดงให้เห็นว่าวัดยังเป็นศูนย์กลางของสังคมในหมู่บ้านนี้ไม่เปลี่ยนแปลง

ภาพที่ 4-25 บรรยากาศงานทอดกฐินที่วัดโพธิ์เงิน (8 ตุลาคม 2549)
ที่มา ผู้ทำวิจัย (2550)

4.4.2 รูปแบบที่ 2 สังคมแบบคนเมืองสมัยใหม่ของหมู่บ้านจัดสรร

หมู่บ้านจัดสรรทั้ง 8 โครงการในพื้นที่ศึกษานั้นมีระบบการรักษาความปลอดภัยเป็นอย่างดี จากการสำรวจพบว่าหมู่บ้านเหล่านี้มีการตั้งป้อมยามไว้บริเวณทางเข้า โดยผู้ที่将通过เข้าออกต้องมีการแลกบัตรผ่านก่อน และจะต้องได้รับการประทับตราจากสโมสรหมู่บ้านก่อนจึงจะได้รับอนุญาตให้ออกมาได้ ในปีทำการสำรวจคือปีพ.ศ. 2550 มีเพียงโครงการเดียวจากทั้งหมด 8 โครงการที่ขายหมดแล้วคือโครงการบ้านนนท์วัน ซึ่งเป็นโครงการที่ก่อสร้างเป็นโครงการแรกในบริเวณนี้ ดังนั้นการเข้าออกโครงการนี้จึงไม่สามารถทำได้ หากไม่มีธุระใดๆ ส่วนโครงการลัดดาวัลย์ Elegance ซึ่งเป็นโครงการจัดสรรขนาดเล็ก เพียง 59 หลัง แต่เป็นโครงการที่ราคาสูงที่สุดในย่านนี้ พบว่ามีระบบการรักษาความปลอดภัยถึง 2 ชั้น โดยชั้นที่สองจะต้องได้รับการอนุญาตจากพนักงานชายก่อนเท่านั้นจึงจะสามารถเข้าไปได้

เป็นที่น่าสังเกตว่าโครงการหมู่บ้านจัดสรรเหล่านี้ให้ความสำคัญกับเรื่องความปลอดภัยเป็นอย่างมาก จนนำมาเป็นจุดขายของโครงการ ประเด็นนี้ทำให้สามารถวิเคราะห์ได้ว่าคนเมืองชนชั้นกลางซึ่งย้ายมาใหม่มีความหวาดระแวงต่อโจรผู้ร้ายมากกว่าคนในพื้นที่ซึ่งมีความคุ้นเคยและรู้จักผู้คนบริเวณนี้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ยังพบว่า บรรยากาศของถนนในโครงการเงียบเหงามาก ไม่พบผู้คนออกมาเดินหรือเด็กออกมาเล่นหน้าบ้านเลย อีกทั้งพื้นที่สาธารณะในโครงการ เช่น สระว่ายน้ำ สนามเด็กเล่น สวนหย่อม เป็นต้น ซึ่งได้รับการตกแต่งอย่างสวยงามกลับมีผู้คนมาใช้น้อยมาก โดยส่วนใหญ่มาใช้เฉพาะวันเสาร์-อาทิตย์ เนื่องจากในวันธรรมดาต้องออกไปทำงานตั้งแต่เช้าถึงเย็น ประกอบกับสภาพอากาศที่ร้อนมากในเวลากลางวันทำให้ผู้คนนิยมการพักผ่อนภายในบริเวณบ้านมากกว่า จากการสอบถามเจ้าหน้าที่ที่ประจำอยู่ที่สโมสรของหมู่บ้านพบว่า สมาชิกในหมู่บ้านทุกหลังจะต้องเสียค่าบริการสุขภาพบุคคลเป็นรายเดือน โดยจะคิดราคา

อยู่ที่ประมาณ 18 ถึง 25 บาทต่อตารางเมตร ค่าใช้จ่ายนี้รวมค่ารักษาความปลอดภัย ค่าดูแลสาธารณูปโภค และค่าดูแลพื้นที่ส่วนกลาง

ผู้ที่อาศัยในหมู่บ้านจัดสรรนิยมซื้อของที่ห้างสรรพสินค้าและตลาดติดแอร์ (โลตัสและคาร์ฟู) ซึ่งมีความสะดวกสบายและมีสินค้ามากกว่าตลาดนัดท้องถิ่น มีบางส่วนออกมาซื้ออาหารสด อาหารสำเร็จรูป ผักและผลไม้บ้างที่ตลาดพระราม 5 ในวันเสาร์-อาทิตย์ ส่วนในวันพระใหญ่ มีผู้คนบางส่วนไปทำบุญที่วัดใกล้บ้าน

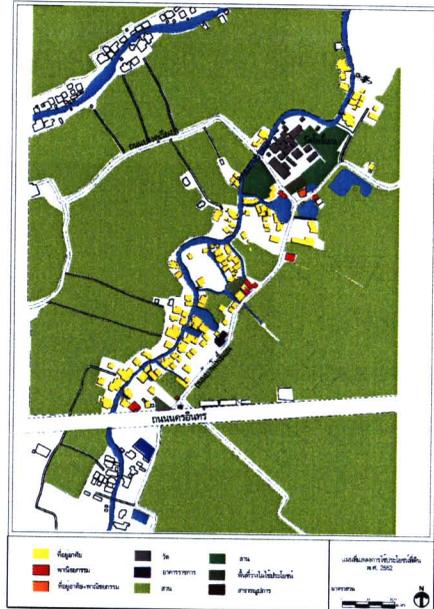

ภาพที่ 4-26 บรรยากาศอันเงียบเหงาของหมู่บ้านจัดสรรในพื้นที่ศึกษา
ที่มา ผู้ทำวิจัย (2550)

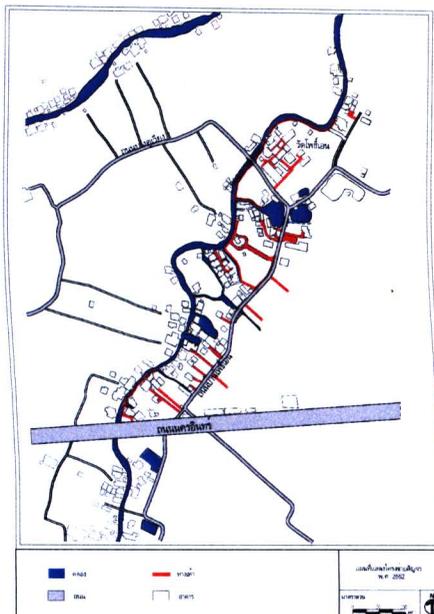
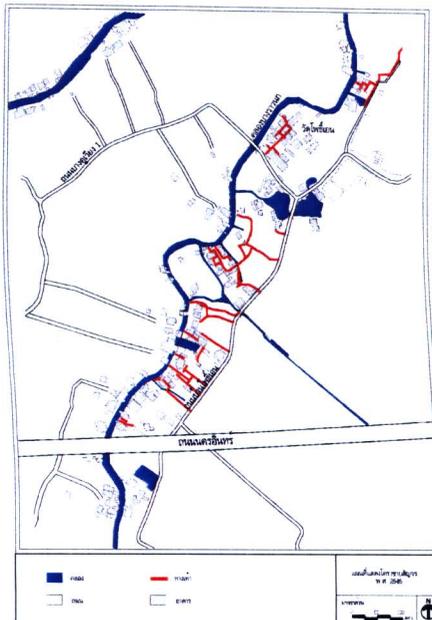
รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการ การเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ของชุมชนท้องถิ่นในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล:
ผลกระทบจากการตัดโครงการชานนวงแหวนรอบนอกฝั่งตะวันตกของกรุงเทพมหานคร

แผนที่แสดงการเปรียบเทียบการตั้งถิ่นฐานของหมู่บ้านบางราววก ในปี พ.ศ. 2545 (ก่อนการตัดถนนนครอินทร์) และปีพ.ศ.2550 (ภายหลังการตัดถนนนครอินทร์ 5ปี)

ที่มา ฐานข้อมูลของผู้ทำวิจัย ปรับปรุงเพิ่มเติมจากฐานข้อมูลของผังเมืองจังหวัดนนทบุรีปี พ.ศ.2545 และการสำรวจ ปี 2550

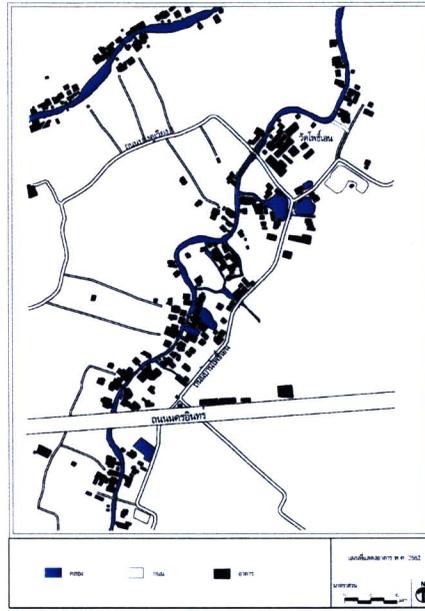
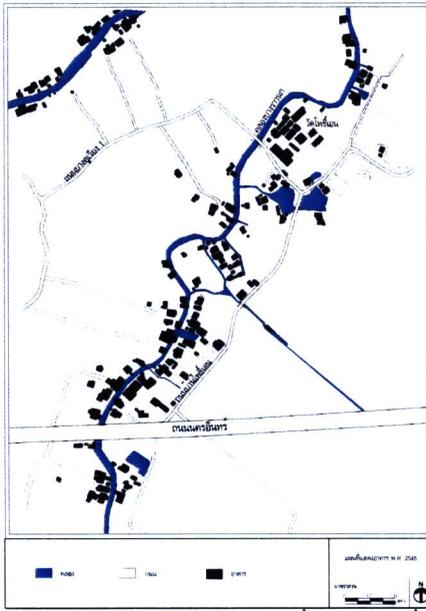

ภาพที่ 4-27 แผนที่แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคารของหมู่บ้านบางราววก
ในปีพ.ศ.2545 (ซ้าย) และพ.ศ.2550 (ขวา)

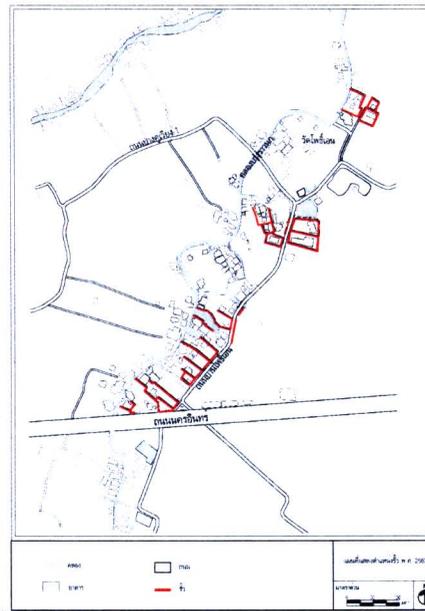
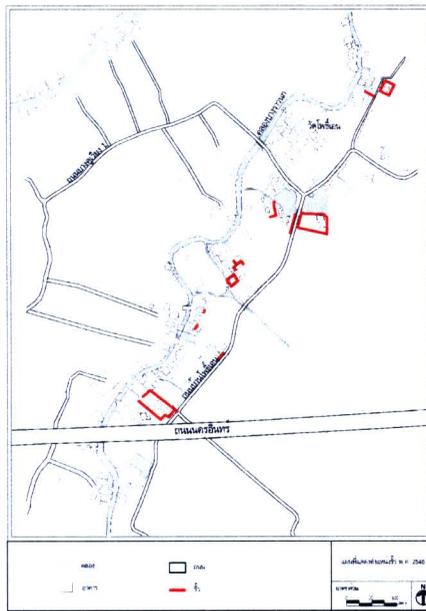

ภาพที่ 4-28 แผนที่แสดงโครงข่ายทางสัญจรในหมู่บ้านบางราววก
ในปีพ.ศ.2545 (ซ้าย) และพ.ศ.2550 (ขวา)

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการ การเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ของชุมชนท้องถิ่นในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล:
ผลกระทบจากการตัดโครงการถนนวงแหวนรอบนอกฝั่งตะวันตกของกรุงเทพมหานคร

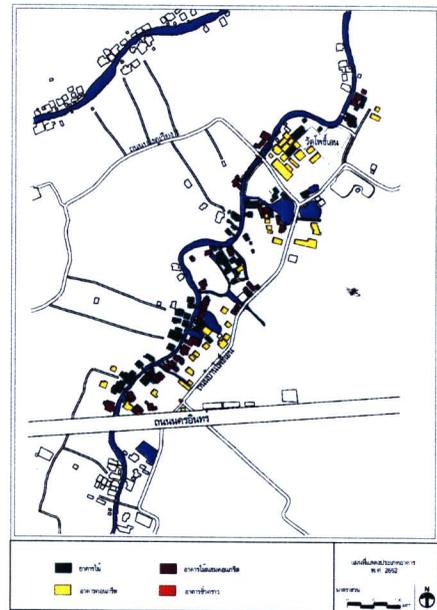
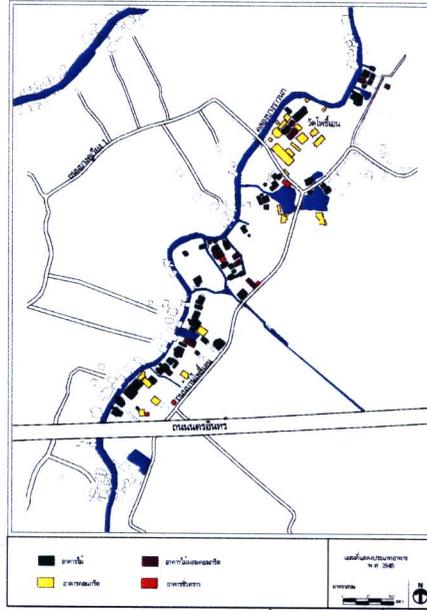

ภาพที่ 4-29 แผนที่แสดงกลุ่มอาคารในหมู่บ้านบางราวนก
ในปีพ.ศ.2545 (ซ้าย) และพ.ศ.2550 (ขวา)

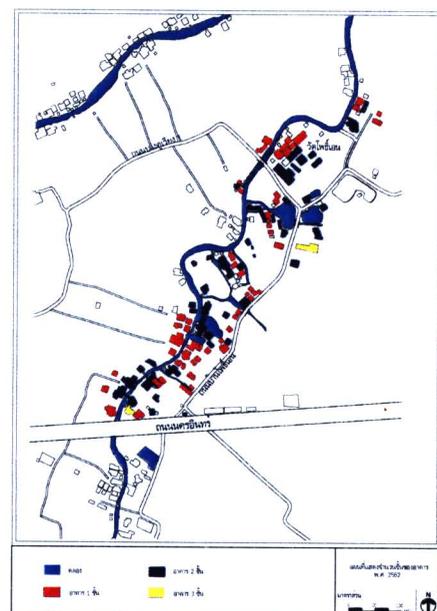
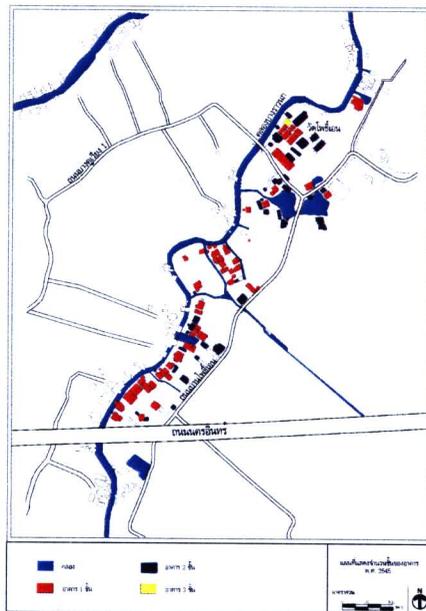

ภาพที่ 4-30 แผนที่แสดงตำแหน่งรั้วในหมู่บ้านบางราวนก
ในปีพ.ศ.2545 (ซ้าย) และพ.ศ.2550 (ขวา)

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการ การเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ของชุมชนท้องถิ่นในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล:
ผลกระทบจากการตัดโค่นชายถนนวงแหวนรอบนอกฝั่งตะวันตกของกรุงเทพมหานคร

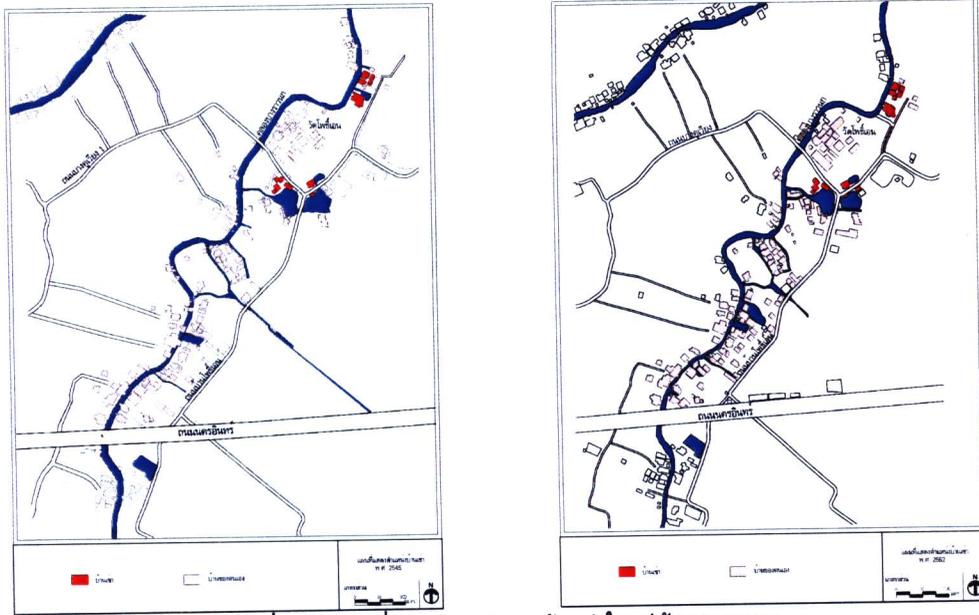

ภาพที่ 4-31 แผนที่แสดงประเภทของอาคารในหมู่บ้านบางราวก
ในปีพ.ศ.2545 (ซ้าย) และพ.ศ.2550 (ขวา)

ภาพที่ 4-32 แผนที่แสดงจำนวนชั้นของอาคารในหมู่บ้านบางราวก
ในปีพ.ศ.2545 (ซ้าย) และพ.ศ.2550 (ขวา)

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการ การเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ของชุมชนท้องถิ่นในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล:
ผลกระทบจากการตัดโครงข่ายถนนวงแหวนรอบนอกฝั่งตะวันตกของกรุงเทพมหานคร

ภาพที่ 4-33 แผนที่แสดงตำแหน่งของบ้านเช่าใหม่บ้านบางราวณ
ในปีพ.ศ.2545 (ซ้าย) และพ.ศ.2550 (ขวา)

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการ การเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ของชุมชนท้องถิ่นในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล:
ผลกระทบจากการตัดโค่นชายตนาวงแหวนรอบนอกฝั่งตะวันตกของกรุงเทพมหานคร